

ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Ο ΑΡΧΩΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η Έλληνική αριστοκρατία στη Ρωμανική αύλη. Ο ήμερον Ίωάννης Καρατζάς και ο άρχων Αργυρόπουλος. Η πρώτη Έλληνική παράσταση στο Βουκουρέστι. Ο «Φωκίων» και οι μαθητοί της Ακαδημίας. Ο πρώτος δραματικός πρωταγωνιστής της νεοελληνικής σκηνής. Ο Άλκαϊος και ο τραγικός θάνατός του, κλπ. κλπ.

ΕΤΑΣΥ της βυζαντινής αριστοκρατίας των αρχών του 19ου αιώνου ξεχωρίζει η μορφή του Κωνστ. Αργυροπούλου. Ο «άρχων» Αργυρόπουλος ήταν ένας από τους ευγενεστάτους άντρες της εποχής, παιδευμένος και διακεκριμένος, όπως αναφέρουν οι βιογράφοι του. Άλογονος της μεγάλης οικογενείας που ήρθε επί Κομηνηνών, είχε ζηλευτή θέση στην κοινωνία της Κωνσταντινούπολης. Όταν τον εκάλυσε ο ήμερον της Βλαχίας Ίω. Καρατζάς στο Βουκουρέστι ως γραμματέα του. Από την πρωτεύουσα αυτή ο Αργυρόπουλος έγραψε ολοκληρω σειρά επιστολών στην αδελφή του κυρία Κορνηλία Μάγιο, στις οποίες περιγράφει τις εντυπώσεις του και δίνει τελεία εικόνα της κοινωνίας και των προσώπων της εποχής εκείνης.

Στο Βουκουρέστι ο Αργυρόπουλος βρήκε τέλεια εξελληνισμένη την αύλη των Βλάχων δασοφάνων. Ο ήμερον Ίωάννης Καρατζάς τον εδέχθηκε με όλη την αίσθητη έθιμοτητα που έσυνθίζονταν τότε εκεί, πρό πάντων όταν έλθοιτο να παρίστανται Ρωμάνοι σε γιορτή τιμητική Έλλήνων. Γράφει λοιπόν ο Αργυρόπουλος :

«Ο έκλαμπρότατος αδελφός μου Ίωάννης ο Καρατζάς ούδεν παρέλείπει όπως επιβάλει την έμνη μετρούτητα εις την εκτίμησιν και υπόληψιν των έγχωριων ευγενών και αδελφών».

Το Άνόητορον Ποδεσού είχε τότε κ' ένα πολύ εύχρηστον διαμέρισμα προσιωμένο για τους επίσημους ξένους. Στη μεγάλη αίθουσα, στολισμένη μεγαλοπρεπώς, υπεδέχθη ο ήμερον Καρατζάς τον άρχοντα Αργυρόπουλον. Κατά την έθιμοτητα, ο ξένος αφού υπεκέλιτο τον βαθεία, φίλισε την άκρη της γούνας του. ήμερονος. Άλλ' ο Καρατζάς δεν άφησε τον Έλληνα σοφό να κλίνη, ουτε ν' άσπασθη το ήμερονικό ένδυμα. Άλλ' έθηκε μόλις τον ειδε να μπειν στη σάλα, κατέβηκε από το θρόνον του, τον άγκάλιασε, τον φίλησε δυο φορές και παρουσιάζοντάς τον στους άλλους, ειπε με τη φρασολογία της εποχής εκείνης :

— Ο άνιη ουτός, τά μάλα πολύτιμος έστιν. Πολλάκις εστάθην και έθαύμασα την εμπειρίαν, τας γνώσεις του και την ετοιμότητα εις την λαλιάν. Τοιοῦτοι άνδρες τιμώσιν ήμας διά της φιλίας των, και ειθε ο Θεός να φοτιση αυτούς να προσέχονται και προς ήμας διανεμόντες τά φώτα των.

Έκεινο που από την πρώτη στιγμή παρατήρησε ο Αργυρόπουλος στο Βουκουρέστι ήταν ότι όλη η Αύλη ήταν σχεδόν Έλληνική, ακόμη και αυτοί οι Ρωμάνοι μιλούσαν τέλεια Έλληνικά και είχαν βελτίει επηρεασθή από το Έλληνικό πνεύμα. Οι περισσότεροί μάλιστα είχαν αλλάξει στο Έλληνικότορο και τά όνομάτα τους.

Σε άλλη επιστολή του μιλεί ο Αργυρόπουλος, για τις έξεχουσες οικογένειες του Βουκουρεστίου. Η άρχοντια οικογένεια του Βοεβόδα Μυροούξη διατηρούσε αίθουσα ανοιχτή σε όλους τους ξένους που περνούσαν από τη Βλαχία. Μέσα στο μεγάλο αυτό ζούσαν —στολίδια ζωντανά— ή δυο κόρες του βοεβόδα ξεαίσιες όμορφες και σπανίας μορφώσεως. Από τις κυρίες και δεσποινίδες του Ιασίου έξαιρετική εντύπωση του έκαναν τρεις : ή Αικατερίνη Σούτσου, ή Δομνίτσα Ραλλού Σούτσου και ή Ρωζάνη Σαμουράκη. Για τη δεύτερη λέει : «...μορφή έκπαυλος ! Είνε αδύνατον να εύρεθη όμοία προς την νεάνια θυγατέρα του Σούτσου, την Ραλλού ! Η φύσις προχέει τά όδρα αυτής ένιοτε υπέρ το προσδοκούν και εις τινα τοιαύτη γενναίότητα της φύσεως όφειλε την ωραότητα της ψυχής και την ευμορφίαν του σώματος ή Ραλλού !»

Τά βράδια ή άρχοντικέ οικογένειες μαζεύονταν στις σάλες του ήμερονικού μεγάρου, όπου επικρατούσε απόλυτη ελευθερία. «Η Έλληνική φωνή»—γράφει ο Αργυρόπουλος— είναι ή προτιμωμένη ένταῦθα. Όμιλείται όμως και ή Λατινική και ή Γαλλική, ήκουσα όμως και την Ρωμανικήν και την Τουρκικήν. Είς το λογιόν και εύγενοϋς φίλου κυρίου Σαμουράκη τον όικον έλαλήθηον ένόψει μου διά αι γλώσσας του κόσμου, πολλάκις δε μου ήτο αδύνατον να παρακολουθήσω την τοιαύτην συνδιάλεξιν. Παρετήρησα όμως ότι πανταχού επικρατεί ή ωραία Έλληνική φωνή και ότι αυτήν ήδη λαλούσι όχι μόνον οι εύγενείς βογίραι της Ρωμανίας, αλλά και αι σύγγυνοι τά τέκνα αυτών. Ψάλλουσι δε και Έλληνικά όσματα, και ο κύριος Αθανάσιος Χριστόπουλος έχει ένταῦθα φήμην άριστου μουσικού και στιχοπλόκου...»

Πολύ περιεργή όμως είναι μία επιστολή του Αργυροπούλου που περιγράφει την πρώτη παράσταση στο Έλληνικό Θέατρο του Βου-

κουρεστίου. Την εποχή εκείνη, στην πρωτεύουσα της Βλαχίας ύπηρχαν δυο θέατρα. Το ένα ήταν το Ήμερονικό, σε μία άπεροντή σάλα του μεγάρου. Η σάλα ήτο κυκλική, το βάθος της, χωρισμένη από τοίχους τη σκηνή. Στο θέατρο αυτό έγινον πολυ συχνά συναυλίες, άγόνες πάλης, τραγαικτουργίες και καμιά φορά και παραστάσεις κομηδιών από ξένους, περσιτικούς θιάσους.

Το θέατρο αυτό έκάρκε στα 1803, μία βραδιά που ο Πολωνέζος τενορός Πονιελόφσκι έτραγουδούσε στη σκηνή.

Το δεύτερο θέατρο του Βουκουρεστίου ήταν στη θεία Ποδεσού, μέσα σ' έναν ωραίο κήπο. Μπορούσε καλύτερα να πη κανείς ότι ήταν ένα είδος καφενατίου. Στο θέατρο αυτό λοιπόν — με την ευκαιρία των εορτών που έγιναν για τα γενέθλια του ήμερον Καρατζά και την άφιξη του επίσημου άπεσταλμένου της Ύψ. Πύλης Νεβζίτ—εδόθη και μία περιεργότερη παράσταση :

Το θέατρο Ποδεσού ήταν στο βάθος του κήπου και είχε το σχέδιο των αρχαίων Έλληνικών θεάτρων. Στο φόντο του ήταν μία μικρή σκηνή, γύρω καθίσματα, και πιο πίσω μία σειρά καθάρσια για τις οικογένειες των Τούρκων. «Τά καθάρσια ταῦτα πάντοτε μένουσι κλειστά—γράφει ο Αργυρόπουλος— διότι ή τέχνη του θεάτρον δεν είναι επαγωγός διά τον Τούρκον, ουτε άρεστή εις την βαρβαρικὴν του φύσιν».

Η παράσταση εδόθη στις 7 Ιανουαρίου 1810. Τά πρόσωπα του δράματος είχαν μοιρασθή στους μαθητάς του σχολείου του Βουκουρεστίου, της Ακαδημίας, όπως λέγονταν.

Το δράμα είχε τον τίτλον «Ο Φωκίων», φαίνεται δε ότι ή υπόθεσις του ήταν παρμένη από την περιπετειώδη ζωή του αρχαίου στρατηγού των Αθηναίων. Είνε πολυ ένδιαφερόμενη ή σχετική έξιστορησις του Αργυροπούλου, ακόμη και για τη γλώσσα που έγραφαν οι λόγιοι της εποχής εκείνης :

«Εν τῷ θεάτρο τούτῳ εδόθη, εις τιμὴν του έκλαμπροτάτου αἰθέντου και του ένδοξοτάτου άπεσταλμένου της Πύλης μία ωραία θεατρική διδαχή. Τά ύψηλά πρόσωπα, εις τιμὴν των όποιων εδίδετο ή διδαχή, δεν παρέστησαν—τι να ειπω δε αδελφή μου ;—καλώς έκραξαν, διότι παρεξηγήσεις τινές ήδύνατο να επέλθωσι και να βλαφθή ο καλός διδάκταλος και λογιώτατος Κωνσταντίνος Ιατρόπουλος. Την πρώτην λοιπόν εσπερινήν ώραν ήρχισεν ή διδαχή. Τόν Φωκίωνα, τον Αγάθωνα και Ανθήππην, την Μεγαίραν, τον Μελωνίωνα, τον Σπενσιππον υπεδούθησαν οι μαθηταί

της Ακαδημίας του Αθέντου, πάντες δε μετά περιήψεως επινυχίας ένεσάρκασαν τ' αρχαία ταῦτα ύποδείγματα. Ο Φωκίων, την στιγμήν κατά την όποιαν έρχετο προς τον Μελωνίωνα, ένόμιμα ότι έβλεπα άνθρωπον πραγματικώς έξαργωμένον και έτοιμον να προβή εις κλονουρίαν ! Διό έχκαρδίος έπεδοκίμασα τον νεανίαν τον ύποδοσάμενον το πρόσωπον τουτο και ανεβούλευσα αυτῶ να έπιμείνη εις την τέχνην την σκηνηκήν, εν ή κέλευται ένα διαπρέψη. Είνε δε και ούτος μαθητής και όνομάζεται Φωτίδης, ως επίσης και ο τον Μελωνίωνα ύποκρίτης Μουνδανίτης.»

«Και τώρα, αδελφή μου πολυφίλητος, άκουσον και κάτι, το όποιον πρέπει να φυλάξης έχκαρδίον. Εν τῷ δράματι άφθονοί ήσαν οι ύπαινιμοί και οι προβλήψεις και προφητείας περι της άναστάσεως του Ρωμαϊκού γένους, περι άποινιάσεως του κατωπλατικου ζυγου των Αγαρηνών. Η ύποδοσάμενη την Ανθήππην άντεπροσώπευε αυτήν την καταδουλωμένην Ελλάδα, και ο ποιησις το έργον έκφερε δι' αυτήν ωραία και παρορημικά λόγια, τά όποια εκλόניσαν τας ψυχάς. Είδον παρ' ήμιν δακρυόντας όφθαλμούς και έγω αυτός συνείχον την καρδίαν μου.

«Είνε όμως παράφρον τοῦτο και έκπερε να καταστραφεί ο έθνικός πόθος εν κοινή και δημοσία συναθροίσει, εκθετούση οὔτω εις κίνδυνον τους πατριωτάτους. Ο Φωκίων, ύποβαμμένα έχων τά βλεφαρα, κατά το αρχαϊκόον, τόσον εδάκρυεν ώστε ή βαφή να καταρρεσίη μετά δακρύων, ή δε ποδήσις εόθη της Ανθήππης, εσχίσθη περι το στήθος εκ της όρμης μεθ' ής ο ύποδοσόμενος μαθητής εκτόπησε τας χείρας, εις δείγμα της εκ της δουλείας άπελευθείας.»

«Ο έκλαμπρος αἰθέντης ως έμαθε τά συμβαίνοντα, εκάλεσε τον Φωτίδην και έπεδοκίμασε μεν την τέχνην αυτου, συμφώνως προς τας πληροφορίας, τας όποιαις είχε λάβει, κατέκρινεν όμως αστηρώς την διαγωγήν του, ήτις εξέθετεν εις κίνδυνον όχι μόνον αυτόν, αλλά και την σχολήν και την μαθητεϊαν. Και διά γλώσσης πατρικής και ήμερον επέβαλλεν αυτῶ συ-

